Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni istungi protokoll nr 185

Tallinn, Toompea Esmaspäev, 9. november 2026

Algus 13.30, lõpp 14.34

Juhataja: Kadri Tali (esimees)
Protokollija: Roosmarii Kukk (konsultant)
Võtsid osa:
Komisjoni liikmed: Lea Danilson-Järg, Enn Eesmaa, Maido Ruusmann, Aivar Sõerd, Peeter Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus, Luisa Värk

Komisjoni ametnikud: Teele Vares (nõunik-sekretariaadijuhataja), Teele Taklaja (nõunik), Getter Kristen Treumuth (nõunik)
Puudusid: Arvo Aller, Vladimir Arhipov, Rain Epler, Tiit Maran, Anti Poolamets ja Kristo Enn Vaga
Kutsutud: Suursaadik Katrin Juhandi (COREPER I) Eesti alalises esinduses Euroopa Liidu juures (2. päevakorrapunkt); Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna nõunik Triinu Põdramägi ja Kliimaministeeriumi elukeskkonna ja ringmajanduse asekantsler Ivo Jaanisoo ning elamumajanduse valdkonna juht Veronika Valk-Siska (3. päevakorrapunkt); Riigikogu Kantselei avalike suhete osakonna pressinõunik Maris Meiessaar (1.–4. päevakorrapunkt); Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni praktikant Jere Christian Oikarainen (1.–4. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Ülevaade Eesti jaoks olulistest Euroopa Liidu teemadest
3. Riigikogu otsuse eelnõu algatamine, mis sisaldab põhjendatud arvamust selle kohta, miks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek COM(2026) 599, millega kehtestatakse liikmesriikides eluaseme taskukohasuse ja kättesaadavuse tagamiseks võetavate meetmete raamistik (taskukohaste eluasemete õigusakt), ei vasta subsidiaarsuse põhimõttele.
4. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni nädala (09.11–15.11.2026) töökava

Euroopa Liidu asjade komisjoni istung esmaspäev, 09.11.2026 kell 13.30
1. Nädala töökava kinnitamine
2. Ülevaade Eesti jaoks olulistest Euroopa Liidu teemadest
3. Riigikogu otsuse eelnõu algatamine, mis sisaldab põhjendatud arvamust selle kohta, miks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek COM(2026) 599, millega kehtestatakse liikmesriikides eluaseme taskukohasuse ja kättesaadavuse tagamiseks võetavate meetmete

raamistik (taskukohaste eluasemete õigusakt), ei vasta subsidiaarsuse põhimõttele.
4. Info ja muud küsimused

Euroopa Liidu asjade komisjoni istung reede, 13.11.2026 kell 09.00
1. Eesti seisukohad 19. novembril 2026 toimuval Euroopa Liidu üldasjade nõukogu istungil
2. Eesti seisukohad 19.-20. novembril 2026 toimuval Euroopa Liidu haridus-, noorte, kultuuri- ja spordinõukogu istungil
3. Seisukoha andmine: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega pikendatakse liidu meedet „Euroopa kultuuripealinnad“ aastateks 2034–2047 ja tunnistatakse kehtetuks otsus nr 445/2014/EL – COM(2026) 455
4. Seisukoha andmine: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ametit (Europol), millega muudetakse määrusi (EL) 2018/1726 ja (EL) 2024/982 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2016/794 – COM(2026) 580
5. Seisukoha andmine: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa pilve- ja tehisintellekti ökosüsteemi tugevdamiseks - COM(2026) 502
6. Seisukoha andmine: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, milles käsitletakse sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise digiüleminekut ja millega kehtestatakse Euroopa sotsiaalkindlustuspassi (ESSPASS) raamistik ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 883/2004, (EÜ) nr 987/2009 ja (EL) 2018/1724 – COM(2026) 980
7. Info ja muud küsimused

Otsustati:
1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Lea Danilson-Järg, Enn Eesmaa, Maido Ruusmann, Kadri Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus, Luisa Värk).

2. Ülevaade Eesti jaoks olulistest Euroopa Liidu teemadest

Katrin Juhandi andis ülevaate Eesti jaoks olulistest Euroopa Liidu teemadest. Suursaadik Eesti alalises esinduses Euroopa Liidu juures (COREPER I) sõnas, et praegu on menetluses ligikaudu 60 eelnõud ning Iirimaa eesistumine juhindub „üks Euroopa, üks turg“ teekaardist, milles on eelnõude menetlemiseks seatud ambitsioonikad tähtajad. COREPER I töös on konkurentsivõime keskne teema, mille tähtsust kinnitas ka oktoobri ülemkogu, kus Saksamaa liidukantsleri Friedrich Merzi palvel arutati konkurentsivõimet üle pika aja esimese päevakorrapunktina tavapärase Ukraina teema asemel. See ei vähenda Ukraina olulisust, vaid rõhutab vajadust pöörata rohkem tähelepanu konkurentsivõimele, mis on viimaste aastate sündmuste tõttu tagaplaanile jäänud. Esimesena käsitles K. Juhandi energeetika- ja kliimateemasid, mis olid ühtlasi Euroopa Ülemkogu konkurentsivõime arutelu keskmes. Eelseisva talve peamine probleem on kõrged energiahinnad, mis tulenevad imporditavatest fossiilkütustest, kuid Euroopa Liidu võimalused maailmaturu hindu mõjutada on piiratud. Euroopa Komisjon esitas metaanimääruse muutmise ettepaneku lükata edasi imporditavale veeldatud maagaasile (edaspidi LNG) kavandatud seire- ja aruandluskohustused, mis aitaks vältida täiendavat hinnatõusu sel talvel. Euroopa Parlamendiga peetakse läbirääkimisi edasilükkamise kestuse üle. Lisaks peab Euroopa Komisjon läbirääkimisi rafineerimistehaste tootmisvõimekuse kiireks suurendamiseks. Erinevalt 2022. aasta energiakriisist on probleem eelkõige rafineeritud naftatoodete, eriti diislikütuse kättesaadavuses, mitte niivõrd toornafta puuduses. Idee tasandil on võimaliku meetmena arutatud ka ühishankeid. Pikaajaline lahendus on fossiilkütuste impordisõltuvuse vähendamine, mis eeldab investeeringuid taastuvenergiasse, salvestusvõimsustesse ja uutesse elektriühendustesse. Läbirääkimiste lõppjärgus oleva energiavõrkude paketi eesmärk on parandada võrkude planeerimist ja ühendatust, et soodsam energia saaks liikuda üle Euroopa ning energia siseturg toimiks. Ühenduste rajamise lõplik otsustusõigus jääb liikmesriikidele. Eesti jaoks on eriti oluline kriitilise energiataristu kaitse drooni- ja muude ohtude eest. Koos teiste Läänemere-äärsete riikidega taotleb Eesti võimalust rahastada Euroopa Liidu eelarvest ja Euroopa ühendamise rahastust piiriüleste energiaühenduste kaitset, sealhulgas uute ühenduste suuremat vastupidavust, parandusvõimekust ja kiiresti kasutusele võetavaid varusid. Eestile olulised

teemad on koostöös Läänemere-äärsete riikidega lisatud nõukogu ühispositsiooni, kuid teiste liikmesriikide seas on kahtlejaid, kas toetada nende meetmete rahastamist Euroopa Liidu ühisvahenditest. Piiriüleste ühenduste kaitsel on siiski selge Euroopa ühishuvi ja mõju siseturule, kuna ühenduste katkestused mõjutavad kogu piirkonna energiahindu. Eesti eesmärk on säilitada kriitilise taristu kaitse rahastamist võimaldavad sätted ka Euroopa Parlamendiga saavutatavas kokkuleppes. Toimub ka Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS) ülevaatamine, mille ettepanek esitati suvel. Eesti oli üks esimesi liikmesriike, kes kinnitas ametlikud seisukohad. Eesmärk on leppida detsembriks kokku nõukogu positsioon, millele järgnevad läbirääkimised Euroopa Parlamendiga. Olulisi läbimurdeid ei ole seni saavutatud, kuid Iirimaa eesistumisel on toimunud mitu arutlusvooru ning esimesi sisulisi kompromissettepanekuid oodatakse lähinädalatel. Eesti prioriteet on põlevkivi- ja põlevkiviõlitööstuse tulevik, kuna Euroopa Komisjoni ettepanek avaldaks sektorile lähiaastatel ülemäära negatiivset mõju. Eelkõige tekitavad muret tasuta kvootide saamisele seatavad tingimused, millele on vastuväiteid ka paljudel teistel liikmesriikidel. Puhtasse tootmisse juba investeerinud ettevõtted on oma äriplaanides arvestanud teatava tulevase CO_2 hinnaga ning seega tuleb läbirääkimistel leida tasakaal, vältides ülemäära kiiret ja negatiivset mõju veel investeerimata ettevõtetele ning tagada samal ajal investeerimiskindlus ja stabiilne ettevõtluskeskkond. Keskkonnaministrite kokkulepet soovitakse saavutada detsembriks kavandatud keskkonnanõukogu istungil. Euroopa Komisjon kavatseb järgmise aasta esimeses kvartalis esitada täiendavad ettepanekud transpordi-, põllumajandus-, jäätme- ja hoonesektori ning muude HKSiga hõlmamata sektorite kohta. Teadaolevalt plaanib komisjon teha ettepaneku seada igale liikmesriigile tema võimalustele vastava heite vähendamise eesmärk. Seni ei ole sellist üldeesmärki liikmesriikide kaupa Euroopa Liidu tasandil kokku lepitud, kuid Eesti toetab seda lähenemist, sest HKSi sektori suur osakaal võimaldaks eesmärkide täitmist paindlikumalt kavandada. Teise suurema teemavaldkonnana käsitles K. Juhandi siseturgu ja konkurentsivõimet. Tööstuse kiirendamise määruse läbirääkimiste keskmes on Euroopa päritolu toodete eelistamine teatavates sektorites ning „*made in EU*“ ja „*made with EU*“ põhimõtete määratlemine. See tähendaks märkimisväärset muutust võrreldes Euroopa Liidu senise liberaalse ja kaubanduspartnerite kaasamisele suunatud kaubanduspoliitikaga. Kõik liikmesriigid tunnistavad siiski vajadust reageerida 3. riikide tegevusest tingitud muutustele üleilmsetes kaubandusreeglites. Peamine küsimus on, kuidas määratleda Euroopa päritolu eelistamine, vältides negatiivseid tagajärgi suhetes kaubanduspartneritega. Eesmärk on leppida lähinädalatel COREPERi tasandil kokku nõukogu positsioon, millele järgnevad läbirääkimised Euroopa Parlamendiga. Siseturu ja ettevõtluse teine oluline algatus on EU Inc. ehk ühinguõiguse 28. režiim, mille eesmärk on võimaldada ettevõtetel kasutada 27 erineva riikliku režiimi asemel ühist ühinguõiguslikku raamistikku. Algatus on suunatud eelkõige iduettevõtetele, kuid seda saavad kasutada kõik ettevõtted. Läbirääkimistel ilmnesid liikmesriikide erinevad lähenemised ettevõtete asutamise lihtsustamisele ja riskide maandamisele. Eesti toetas võimalikult lihtsat asutamisprotsessi, lähtudes oma digitaalse ettevõtteasutuse ja andmevahetuse kogemusest. Mitmed teised liikmesriigid pidasid rahapesu ja pettuste vältimiseks vajalikuks täiendavaid kontrolle, piiranguid ja loanõudeid. Seega erineb riskide maandamise ja ettevõtluse lihtsustamise tasakaal liikmesriigiti. Kokkulepe saavutati nõukogus mõne nädala eest ning nüüd oodatakse Euroopa Parlamendi seisukohta, et alustada läbirääkimisi. Iirimaa eesistumise eesmärk on saavutada parlamendiga kokkulepe enne aasta lõppu, et uus režiim saaks kiiresti rakenduda. Kolmanda teemana käsitles K. Juhandi tehnoloogilist suveräänsust ja tehisintellekti. Üleilmsed muutused ja tehnoloogia kiire areng võivad ületada Euroopa suutlikkust õigusraamistikku ajakohastada. Euroopa Komisjon esitas kevadel ettepaneku suurendada nõudlust Euroopa tehisintellekti- ja pilveteenuste järele, kuid Euroopa teenuste eelistamine on keeruline, kui kolmandate riikide teenused on kohati kvaliteetsemad ja soodsamad. Eesti lähtub antud küsimuses riskipõhisest lähenemisest. Euroopa teenusepakkumise arendamiseks ei piisa üksnes nõudest hankida teatav osa avaliku sektori tehisintellektiteenustest Euroopa Liidust, vaid vajalik on toetada vastavaid teenuseid pakkuvate ettevõtete arengut ja kapitali kättesaadavust Euroopas. K. Juhandi märkis, et Euroopa Komisjon esitas ka 2027. aasta tööprogrammi, mille on põhitähelepanu olemasolevate eelnõude menetlemisel 2027.–2028. aastatel, sest 2029. aasta algusest suundub

tähelepanu lähenevatele Euroopa Parlamendi valimistele. Uute algatustena on näiteks kavas energia- ja kliimaraamistik 2040. aasta eesmärkide saavutamiseks ning loodusdirektiivide ülevaatamine, mida ei ole ligikaudu 30 aastat üle vaadatud. Loodusdirektiivid reguleerivad muu hulgas kormoranide ja karude küttimise tingimusi, mis on paljudes liikmesriikides aktuaalne.

Kadri Tali sõnas, et Euroopa Liit seisab keerulise valiku ees, kus ühel pool on ambitsioonikad kliimaeesmärgid ja teisel pool kõrged energiahinnad ning inimeste toimetulek. Liikmesriikide hoiakutes on toimunud muutus, kus Euroopa konkurentsivõime ja inimeste heaolu on saanud suurema suurema kaalu. Samas on Euroopa tulevase konkurentsivõime aluseks ka haridus, kultuur ja loovus. K. Tali küsis, kas liikmesriigid käsitlevad haridust ja kultuuri konkurentsivõime strateegilise osana ning milliseid konkreetseid samme on selles valdkonnas oodata.
Katrin Juhandi vastas, et Euroopa Komisjon avaldas eelmisel nädalal hariduspaketi, mis hõlmab mitut uut algatust. Euroopa Liidu pädevus haridusvaldkonnas on piiratud ning tegevus keskendub toetavatele meetmetele ja soovitustele, mitte direktiividele või määrustele ning vastutus jääb suuresti liikmesriikidele. Muuhulgas sisaldab hariduspakett soovitust tehisintellekti kasutuselevõtuks koolides ja kutsehariduse strateegiat ning teadaolevalt ka soovitust õpetajate puuduse leevendamiseks. Eesti on tehisintellekti kasutamisel hariduses esirinnas ning saab sellesse töösse panustada. Kultuurivaldkonnas taotletakse Eesti eestvedamisel kultuuripärandi digiteerimise rahastamist järgmisest Euroopa Liidu eelarvest. Kuigi kultuuri- ja meediavaldkonna AgoraEU programmi eelarvet on läbirääkimistel märkimisväärselt kärbitud, peaks selle maht praeguse seisuga olema ligikaudu 50% suurem kui käesoleval perioodil. Loodetavasti õnnestub vältida edasisi kärpeid ja saada lisarahastust, toetudes muu hulgas Euroopa Parlamendi tavapärasele toetusele neis küsimustes.

Tarmo Tamm sõnas, et riigi võimalused eri valdkondi, sealhulgas kultuuri, toetada sõltuvad eksporditulust. T. Tamm küsis, millised on Eesti võimalused panustada põlevkivi väärindamisesse ning suurendada põlevkiviõli tootmist ja eksporti. T. Tamme hinnangul ei kahjustaks see teiste Euroopa Liidu liikmesriikide puhtasse tehnoloogiasse investeerinud ettevõtete huve, kuna põlevkiviõli eksporditakse valdavalt Euroopa Liidust välja, kuid saadav tulu võimaldaks rahastada Eesti vajadusi. T. Tamm küsis, kas Eestil oleks põhimõtteliselt võimalik saada õigus rajada rafineerimistehaseid või toota põlevkiviõli CO_2 kvootide eest tasumata.
Katrin Juhandi vastas, et põlevkiviõli tootmine on võimalik ka järgmisel kümnel aastal, kuid määravad on tootmistingimused. Eesti eesmärk on säilitada tingimused, mis võimaldavad jätkata tootmist konkurentsivõimelise hinnaga. Eelkõige uuemad käitised saavad tasuta kvoote, mille osakaal võib mõnel juhul ulatuda hinnanguliselt ligi 90%ni, tähendades sisuliselt vabastust kvootide eest tasumisest. Seega taotleb Eesti piisava tasuta kvootide mahu säilimist ka edaspidi ning täiendavate tingimuste vältimist. Kõrged naftahinnad maailmaturul toetavad praegu sektori head käekäiku, kuid tootmine sõltub ka paljudest muudest teguritest.
Tarmo Tamm sõnas, et tema hinnangul pärsib kvoodikohustusest vabastamise pikendamine viie või kümne aasta kaupa investeerimiskindlust, sest investeeringute tasuvusaeg ületab seda ajaraami. Mõistlik oleks seega tagada vabastus 2050. aastani, võimaldades teha investeeringuid ja kavandada tootmise lõpetamine tootmise aeg, sest tingimuste ülevaatamine iga viie aasta järel vähendab oluliselt investeerimisvõimekust.
Katrin Juhandi vastas, et HKSi vaadatakse üle iga kümne aasta järel. Praegu lepitakse kokku eesmärgid 2040. aastani, kuid jätkuvalt kehtib eesmärk saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus. Senise käsitluse järgi jäävad ülemineku lõppjärku sektorid, kus CO_2 püüdmine on keeruline või võimatu, näiteks põllumajandus ning nende sektorite allesjääv heide tuleb kompenseerida muude tegevustega. HKSiga hõlmatud sektorites, sealhulgas põlevkiviõlitööstuses, eeldatakse tehnoloogia arengu ja investeeringute toel üleminekut puhtamale tootmisele. Põlevkiviõli tootmisel on võimalik kaaluda CO_2 püüdmist, kuid praegu on tehnoloogia tõenäoliselt liiga kulukas, et olla tasuv. Selle arengut ja tasuvust on keeruline prognoosida, kuid pikaajalise suuna määrab siiski 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärk.

Lea Danilson-Järg sõnas, et peab põhjendamatuks juhuelektri nimetamist odavaks, arvestades võrkude rajamise suuri kulusid. Samuti on maksud muutnud varustuskindlust tagava elektritootmise väga kalliks ajal, mil juhuelekter puudub, ning tehnoloogia import Hiinast suurendab eelkõige Hiina, mitte Euroopa jõukust. Kõneleja sõnas, et rohepööre on halvendanud Euroopa Liidu majanduse olukorda ja konkurentsivõimet, samal ajal kui teised riigid samalaadseid meetmeid ei rakenda. Hiina söe ja muude taastumatute energiaallikate tarbimine on rekordtasemel, mistõttu on eksitav käsitleda Hiinast imporditud tehnoloogiat odava ja keskkonnasäästlikuna. L. Danilson-Järg sõnas lisaks, et liikmesriikidel on huvi säilitada oma eripära ning tagada oma majanduse ja toodangu nähtavus. Üksnes Euroopa Liidule viitav märgis tähendaks sammu föderaliseerumise suunas, mida ta ei toeta. Majandus- ja julgeolekuprobleemide lahendamisel võiks Euroopa Liit senisest enam ja kiiremini panustada satelliitsidesse. L. Danilson-Järg küsis, millal suudab Euroopa Liit tagada iseseisva satelliitside juhul, kui näiteks USA otsustab oma satelliitsideteenused välja lülitada.
Katrin Juhandi vastas, et satelliitside küsimuses ei saa konkreetset aastaarvu nimetada, sest Euroopa Liidus ei ole sellist projekti veel välja töötatud, kuid teemat käsitletakse tehnoloogilise suveräänsuse aruteludes nii tsiviil- kui ka sõjalise kasutuse seisukohast. Selle olulisust näitavad ka Ukraina kogemused Starlinki ja Starshieldiga. „*Made in EU*“ algatus ei puuduta päritolumärgist, vaid võimalikke nõudeid strateegiliste toodete avalikele hangetele. Näiteks kaalutakse, kas avaliku raha eest tuleks hankida üksnes Euroopas toodetud puhta tööstuse tooteid. Eesmärk on suunata tellimused ja neist saadav tulu Euroopa Liidu ettevõtetele. Küsimus on seega Euroopa päritolu nõude kehtestamises, mitte konkreetse liikmesriigi märkimises tootele.

Urve Tiidus küsis, kui realistlik on Iirimaa eesistumise eesmärk jõuda kõigi teemade arutamisega lõpule aasta lõpuks.
Katrin Juhandi vastas, et kõik on võimalik ning Eesti eesistumine oli samuti ambitsioonikas ja töö jätkus jõuludeni. On tõenäoline, et näiteks keskkonnanõukogu istung võib pikeneda öötundidesse.

Peeter Tali sõnas, et vajaduse korral saab tööd jätkata ka pärast jõule, sest aasta ei ole veel lõppenud. Kui tõenäoline on, et riigijuhid lepivad kokku Iirimaa ettepanekus vähendada järgmist Euroopa Liidu pikaajalist eelarvet formaalselt 8%, sisuliselt 10%. P. Tali sõnas, et Eesti huvi on vältida ühtekuuluvusfondi ja taristuehituse rahastamise kärpimist ja küsis milliseid valdkondi kärbe puudutaks.
Katrin Juhandi vastas, et tema hinnangul ei ole novembri lõpu erakorralisel Euroopa Ülemkogu kohtumisel eelarvekokkulepet veel oodata ning enne kohtumist esitatakse ka uus kompromissettepanek. Poliitiline tahe jõuda kokkuleppele aasta lõpuks on tugevnenud, kuid läbirääkimiste kestust on raske prognoosida. Peamised vaidluskohad on kokkuhoidlike liikmesriikide nõutavad lisakärped ja nende sissemaksete tagasimaksed, mida senine kompromiss ei sisalda ning millele paljud riigid on vastu. Iirimaa viimases kompromissettepanekus Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi rahastust ei kärbitud, vaid vähendati konkurentsivõime-, teadus- ja innovatsioonivahendeid, programmi „Euroopa horisont“ ning Euroopa ühendamise rahastu vahendeid. K. Juhandi hinnangul võis see olla läbirääkimistaktika, mis suunas kärped kokkuhoidlikele riikidele olulistesse valdkondadesse,

Luisa Värk küsis, millised liikmesriigid suhtuvad taristu kaitse rahastamisse kõhklevalt.
Katrin Juhandi vastas, et need riigid, kus on väiksem ohutunnetus leiavad, et taristu kaitset tuleks rahastada riiklikest vahenditest, mitte Euroopa Liidu ühisrahastusest. Arvestades riigisiseseid vajadusi rahastab Eesti neid tegevusi juba siseriiklikult. Kõhklevate riikide hinnangul peaks Euroopa ühendamise rahastu keskenduma uute ühenduste rajamisele.

Enn Eesmaa sõnas, et tehisaru kiire areng võib lisaks edusammudele põhjustada olulisi tööturuprobleeme. Ka Eestis on tuhanded inimesed kaotanud seetõttu töö või on seda toodud koondamise põhjenduseks. Kõneleja sõnas, et Elon Musk turustab terviklikku tehisarusüsteemi, mis täidab nõunike meeskonna ülesandeid ning seda kasutavad ka mõned inimesed Eestis, kelle hinnangud on positiivsed. E. Eesmaa küsis, kas Euroopa riigid

tegelevad ulatusliku töökohtade kadumise ja selle tagajärgedega.
Katrin Juhandi vastas, et tehisaru mõju tööhõivele on üks tehisintellekti arutelude teemasid, kuid samal ajal kui osa töökohti kaob, tekib uusi juurde. Peamine väljakutse on tagada muutuste kiirusele vastav ümberõpe. Kuigi sarnaseid ulatuslikke muutusi on toimunud ka varem, võib üleminek olla keeruline. Detsembris esitab Euroopa Komisjon ettepanekud kvaliteetsete töökohtade kohta, milles hinnatakse ka vajadust reguleerida tehisaru kasutamist töökohal, sealhulgas algoritmilist juhtimist, läbipaistvust ja andmetega seotud küsimusi.

Urve Tiidus sõnas, et praegust aega võrreldakse 1775. aastaga, mil aurumasina kasutuselevõtt tõi kaasa suure tehnoloogilise muutuse, kuid millega inimkond suutis siiski kohaneda.

Peeter Tali sõnas, et Iirimaa Euroopa Liidu pikaajalise eelarve kärpeettepanek puudutab MB8 riikidele ja Rumeeniale olulisi valmisoleku, ühendatavuse ja konkurentsivõime vahendeid. P. Tali küsis, kas see pole vastuoluline, arvestades Iirimaa 0,28% suuruseid kaitsekulutusi. P. Tali küsis, kas K. Juhandi hinnangul oleks otstarbekas jätta kokkuleppe saavutamine järgmise eesistuja Leedu ajale. Kõneleja sõnul ei ole Iirimaa samal ajal huvitatud seal peakorterit omavate Ameerika ettevõtete, näiteks Google'i, senisest tõhusamast maksustamisest, kuigi ka nende ettevõtetega seoses on oodata töökohtade kadumist.
Katrin Juhandi vastas, et läbirääkimiste juhtimine on Iirimaalt üle läinud Euroopa Ülemkogu eesistuja António Costale, kelle meeskond esitab edasised kompromissettepanekud. Lõplik kokkulepe tuleb saavutada Euroopa Ülemkogus ning selle vahendamine on eesistuja ülesanne. Iirimaal ega Leedul ei ole selles etapis enam eelarvenumbrite kujundamisel rolli. Costa tunneb ühtekuuluvuse ja ühendatavuse küsimusi Portugali endise peaministrina ning Portugali eesistumise ajal toimunud varasematest Euroopa ühendamise rahastu läbirääkimistest, sealhulgas Eesti püüdlustest tagada Rail Balticu rahastamine. Kärped puudutasid konkurentsivõimevahendeid, sealhulgas programmi „Euroopa horisont" ja innovatsioonirahastust, mille rahastust taotletakse konkurentsipõhiselt. Kuna Lääne-Euroopa riigid on olnud taotlemisel ajalooliselt edukad, võivad kärped mõjutada enam just neid ja kokkuhoidlikke liikmesriike.

Maido Ruusmann sõnas, et Brüsselis on kõlanud kahtlusi, kas Eesti suudab kõigisse teemadesse piisavalt süveneda ja oma huve kaitsta. M. Ruusmann küsis, kuidas hindab K. Juhandi Eesti ja esinduse meeskonna ressursside piisavust kiiresti muutuvas olukorras.
Katrin Juhandi vastas, et liikmesriikide administratsioonid erinevad suuruselt märkimisväärselt. Kuigi Eesti ja Saksamaa saavad eelnõud samal ajal, on suurematel riikidel nende analüüsimiseks ja mõjude hindamiseks rohkem töötajaid. K. Juhandi hinnangul toimib Eesti koordinatsioonisüsteem hästi, seisukohad jõuavad kiiresti valitsusse ja Riigikokku ning saavad ametliku kinnituse. Samas näiteks Saksamaal võib hoolimata suurest ametnikkonnast föderaalse valitsemiskorra tõttu ametlik seisukoht kujuneda alles viimasel hetkel. Täiendav analüüsivõimekus oleks abiks prioriteetsete eelnõude puhul, kuid Eesti suudab ka väikese meeskonnaga tõhusalt tegutseda.
Enn Eesmaa küsis, kui suur on Eesti alalise esinduse meeskond.
Katrin Juhandi vastas, et alalises esinduses töötab COREPER I valdkonnas ligikaudu 20 nõunike atašeed erinevatest ministeeriumidest, mis vastutavad Eestis samade teemade eest. K. Juhandi sõnas, et Eesti alaline esindus on üks väiksemaid Brüsselis.

Urve Tiidus küsis, kas Euroopa Liidus on teadvustatud liigse bürokraatia probleemi ning vajadust tegutseda tõhusamalt ja tulemuslikumalt. U. Tiidus sõnas, et Riigikogu majanduskomisjoni istungil kõlas hinnang, et Euroopa on pilveteenuste ja tehisintellekti võimaluste rakendamisel USAst ligi 20 aastat maas ning küsis, kas Euroopal on valmisolek olukorda parandada.
Katrin Juhandi vastas, et Euroopa Ülemkogu järeldustes ja sõnumites on bürokraatia ning halduskoormuse vähendamine üks peamisi prioriteete. See ei kajastu siiski alati Euroopa Komisjoni eelnõudes, sest töö on sarnaselt Eestiga valdkonniti killustunud ning kõiki probleeme ei jõuta tuvastada. Olukord on siiski paranenud, sest eelnõusid on vähem ja komisjon esitab neid vajaduse korral. Mõnikord ajendab algatusi poliitiline ootus tegutseda

Euroopa Liidu tasandil, kuid sobivate lahenduste leidmisel tuleb arvestada liikmesriikide pädevusega ning komisjonile antud volitustega, mis võivad tegutsemisvõimalusi piirata.

3. Riigikogu otsuse eelnõu algatamine, mis sisaldab põhjendatud arvamust selle kohta, miks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek COM(2026) 599, millega kehtestatakse liikmesriikides eluaseme taskukohasuse ja kättesaadavuse tagamiseks võetavate meetmete raamistik (taskukohaste eluasemete õigusakt), ei vasta subsidiaarsuse põhimõttele.

Kadri Tali juhatas päevakorrapunkti sisse ning selgitas, et ette on valmistatud Riigikogu otsuse eelnõu taskukohaste eluasemete õigusakti subsidiaarsuse põhimõttele mittevastavuse kohta. Ta palus esmalt Kliimaministeeriumi esindajal tutvustada vastutava ministeeriumi seisukohti ning seejärel Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna esindajal anda ülevaade koostatud õiguslikust arvamusest.

Ivo Jaanisoo sõnas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek COM(2026) 599, millega kehtestatakse liikmesriikides eluaseme taskukohasuse ja kättesaadavuse tagamiseks võetavate meetmete raamistik (taskukohaste eluasemete õigusakt), ei vasta subsidiaarsuse põhimõttele. Kliimaministeeriumi elukeskkonna ja ringmajanduse asekantsler sõnas, et taskukohaste eluasemete õigusakt on osa eelmise aasta lõpus vastu võetud Euroopa Liidu taskukohaste eluasemete kavast. Septembris avaldatud õigusaktiga kaasnesid soovitused eluasemete pakkumise parandamiseks, mille pakkumispõhised meetmed on kooskõlas Eestis maikuus koostatud kavaga. Õigusakt loob Euroopa-ülese raamistiku, mille alusel saaksid omavalitsused ja väiksemad haldusüksused teatud tingimustel piirata lühiajalist üüri- või majutusteenust ning tühjana hoitavate elamispindade omamist, et parandada pikaajalise kodu soetamise võimalusi. Kuigi Euroopa Komisjon käsitleb raamistikku liikmesriikidele vabatahtliku võimalusena, on õigusanalüüsis tuvastatud riske selle vastavuses subsidiaarsuse põhimõttele. Piirangute kehtestamisel rakenduksid omavalitsustele kohustused järgida kindlat metoodikat, arvestuspõhimõtteid ning sissetuleku ja hinna piirarvu, mida peetakse liiga piiravaks. Algatus näeb ette, et riik peaks määrama pädeva asutuse, milleks võiks olla omavalitsus, kuid selline määramine tooks riigile lisakoormuse. Samuti võib tekkida vastuolu hiljuti jõustunud lühiajaliste üüriteenuste määrusega, sest selle vabatahtlik rakendamine võib taskukohaste eluasemete õigusakti rakendamisel muutuda kohustuslikuks.
Triinu Põdramägi andis ülevaate Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna koostatud arvamusest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, millega luuakse raamistik liikmesriikide meetmetele eluasemete taskukohasuse ja kättesaadavuse tagamiseks (taskukohaste eluasemete õigusakt). Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna nõunik sõnas, et hinnangu kohaselt on ettepanek vastuolus subsidiaarsuse põhimõttega ning määrus õigusliku vormina liiga sekkuv. Algatusega jätkamisel tuleks eelistada direktiivi, mis sätestab eesmärgid, jättes nende saavutamise viisid liikmesriikide otsustada. Elamumajandus kuulub eelkõige liikmesriikide ning kohalike ja piirkondlike üksuste pädevusse. Kuigi valdkonnal on seos siseturuga, ei nähtu Euroopa Komisjoni seletuskirjast piisavalt tugevat seost. Ettepaneku õiguslik alus on artikkel 114, mis võimaldab võtta siseturgu mõjutavaid meetmeid. Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb sellele artiklile tuginedes eriti põhjendada Euroopa Liidu tasandi algatuse lisandväärtust ning seda, miks liikmesriigid ei saa küsimust ise lahendada.

Kadri Tali sõnas, et teema jõudis arutusele kiirkorras ning rõhutas, et ei ole vastu eluasemete taskukohasuse parandamisele, vaid leiab, et eluasemeprobleemid on riigiti ja piirkonniti väga erinevad ning nende lahendamine peab jääma eelkõige liikmesriikide otsustada. Euroopa Komisjon ei ole piisavalt põhjendanud, miks on selleks vaja uusi Euroopa Liidu tasandi kohustuslikke reegleid ja mida need olemasolevad õigusraamistikule juurde annaksid. Sarnaseid vastuväiteid on esitanud ka mitme teise riigi parlamendid. Näiteks Soome on väljendanud kriitikat ettepaneku proportsionaalsuse suhtes ning juhtinud tähelepanu liikmesriikide otsustusõigusele. K. Tali hinnangul on just Soome seisukoht kõnekas, sest tegemist on riigiga, kes üldjuhul toetab Euroopa ühiseid lahendusi. Samuti on Poola senat toetanud ettepanekut, mis käsitles subsidiaarsusega vastuolu ja seejuures on toetus olnud väga

lai, 94 senaatorit 95 hääletanust. K. Tali märkis, et Riigikogu seisukoht tuleb Euroopa Liidu institutsioonidele edastada hiljemalt 17. novembriks.

Urve Tiidus küsis, kes esitas kõneleja hinnangul vasakpoolse idee, mille kohaselt võetaks kasutusse inimeste teised kodud.
Ivo Jaanisoo sõnul võib oletada, et Euroopa Komisjoni algatus lähtus eri liikmesriikide huvidest ja eluasemete kättesaadavuse probleemidest, mida mõnes riigis ka eskaleeritakse. Taskukohaste eluasemete õigusaktilt oodati ulatuslikumat Euroopa Liidu tasandi lahendust, kuid kompaktse ja probleemse eelnõu põhjal ei näi keskne lahendus olevat võimalik. Kuigi algatuse eesmärk on tervitatav, ei ole kavandatud lahendus kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega.
Kadri Tali sõnas, et muu hulgas ka Itaalia parlamendi mõlemad kojad on esitanud ettepaneku kohta põhjendatud arvamuse, seades kahtluse alla vastavuse subsidiaarsuse põhimõttele.

Kadri Tali tegi ettepaneku:
- Esitada Riigikogule otsuse eelnõu, mis sisaldab põhjendatud arvamust selle kohta, miks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek COM(2026) 599, millega kehtestatakse liikmesriikides eluaseme taskukohasuse ja kättesaadavuse tagamiseks võetavate meetmete raamistik (taskukohaste eluasemete õigusakt), ei vasta subsidiaarsuse põhimõttele.
- Teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 12. november 2026. a kell 16.00.
- Juhul, kui Riigikogu juhatus võtab eelnõu menetlusse teha ettepanek võtta see Riigikogu täiskogu 17. novembri päevakorra esimeseks punktiks ja viia läbi lõpphääletus.
- Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Kadri Tali.

Otsustati:
3.1. Esitada Riigikogule otsuse eelnõu, mis sisaldab põhjendatud arvamust selle kohta, miks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek COM(2026) 599, millega kehtestatakse liikmesriikides eluaseme taskukohasuse ja kättesaadavuse tagamiseks võetavate meetmete raamistik (taskukohaste eluasemete õigusakt), ei vasta subsidiaarsuse põhimõttele. (konsensus: Lea Danilson-Järg, Maido Ruusmann, Kadri Tali, Peeter Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus, Luisa Värk)
3.2. Teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 12. november 2026. a kell 16.00. (konsensus: Lea Danilson-Järg, Maido Ruusmann, Kadri Tali, Peeter Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus, Luisa Värk)
3.3. Juhul, kui Riigikogu juhatus võtab eelnõu menetlusse teha ettepanek võtta see Riigikogu täiskogu 17. novembri päevakorra esimeseks punktiks ja viia läbi lõpphääletus. (konsensus: Lea Danilson-Järg, Maido Ruusmann, Kadri Tali, Peeter Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus, Luisa Värk)
3.4. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Kadri Tali. (konsensus: Lea Danilson-Järg, Maido Ruusmann, Kadri Tali, Peeter Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus, Luisa Värk)

4. Info ja muud küsimused

Kadri Tali andis teada, et järgmine ELAKi istung toimub 13. novembril kell 9.00 MS Teamsis.

(allkirjastatud digitaalselt)
Kadri Tali
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Roosmarii Kukk
protokollija